

جمهوری اسلامی ایران
Islamic Republic of Iran

سازمان ملی استاندارد ایران

Iranian National Standardization Organization

استاندارد ملی ایران

۱۶۷۷۰

تجدیدنظراول

بهمن ۱۳۹۲

INSO

16770

1st.Revision

Feb.2013

اصطلاح‌شناسی، خط‌مشی‌ها - تدوین و اجرا

**Terminology Policies -Development and
Implementation**

ICS:01.020

به نام خدا

آشنایی با سازمان ملی استاندارد ایران

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

نام موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب یکصد و پنجاه و دومین جلسه شورای عالی اداری مورخ ۹۰/۶/۲۹ به سازمان ملی استاندارد ایران تغییر و طی نامه شماره ۲۰۶/۳۵۸۳۸ مورخ ۹۰/۷/۲۴ جهت اجرا ابلاغ شده است.

تدوین استاندارد در حوزه های مختلف در کمیسیون های فنی مرکب از کارشناسان سازمان، صاحب نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرف کنندگان، صادرکنندگان و وارد کنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان های دولتی و غیر دولتی حاصل می شود. پیش نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی نفع و اعضای کمیسیون های فنی مربوط ارسال می شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادات در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می شود.

پیش نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان های علاقه مند و ذی صلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می کنند در کمیته ملی طرح و بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی تلقی می شوند که بر اساس مفاد نوشته شده در استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیته ملی استاندارد مربوط که سازمان ملی استاندارد ایران تشکیل می دهد به تصویب رسیده باشد.

سازمان ملی استاندارد ایران از اعضای اصلی سازمان بین المللی استاندارد (ISO)^۱، کمیسیون بین المللی الکتروتکنیک (IEC)^۲ و سازمان بین المللی اندازه شناسی قانونی (OIML)^۳ است و به عنوان تنها رابط^۴ کمیسیون کدکس غذایی (CAC)^۵ در کشور فعالیت می کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی های خاص کشور، از آخرین پیشرفت های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین المللی بهره گیری می شود.

سازمان ملی استاندارد ایران می تواند با رعایت موازین پیش بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرف کنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و/یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری نماید. سازمان می تواند به منظور حفظ بازارهای بین المللی برای محصولات کشور، اجرای استانداردهای کالاهای صادراتی و درجه بندی آن را اجباری نماید. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده کنندگان از خدمات سازمان ها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرسی، ممیزی و صدور گواهی سیستم های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست محیطی، آزمایشگاه ها و مراکز کالیبراسیون (واسنجی) و وسایل سنجش، سازمان ملی استاندارد ایران این گونه سازمان ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن ها اعطا و بر عملکرد آن ها نظارت می کند. ترویج دستگاه بین المللی یکاها، کالیبراسیون (واسنجی) و وسایل سنجش، تعیین عبار فلزات گرانبها و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این سازمان است.

1- International Organization for Standardization

2 - International Electrotechnical Commission

3- International Organization of Legal Metrology (Organisation Internationale de Metrologie Legale)

4 - Contact point

5 - Codex Alimentarius Commission

کمیسیون فنی تدوین استاندارد
« اصطلاح‌شناسی، خط‌مشی‌ها – تدوین و اجرا »
(تجدیدنظر اول)

رئیس:

سیفی، مهوش
(کارشناس ارشد مدیریت دولتی)

دبیر:

حسینی، اقدس
(کارشناس ارشد مدیریت دولتی)

سمت و/یا نمایندگی

کارشناس استاندارد

کارشناس استاندارد

اعضاء: (اسامی به ترتیب حروف الفبا)

فرهنگستان زبان و ادب فارسی - معاون گروه
واژه‌گزینی

پرویزی، نسرین
(کارشناس ارشد فرهنگ و زبان‌های باستانی)

فرهنگستان زبان و ادب فارسی - پژوهشگر گروه
واژه‌گزینی

تفسیری، ملیحه
(کارشناس ارشد فرهنگ و زبان‌های باستانی)

وزارت نیرو - رئیس کتابخانه

خوانساری، جیران
(دکترای کتابداری)

موسسه خانه کتاب - مدیر واحد شابک و شابم

سلطانی، روح ...
(کارشناس ارشد کتابداری)

سازمان ملی استاندارد ایران - کارشناس آموزش و
ترویج

سپردانی، مرجان
(کاردان کتابداری)

عضو هیئت علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

صمیعی، میترا
(دکترای کتابداری)

سازمان ملی استاندارد ایران - معاون مدیر کل
روابط عمومی و ارتباطات بین الملل

عرفانیان تقوایی، فاطمه
(کارشناس زبان انگلیسی)

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی
ایران - رئیس گروه مستندسازی

عزیزیان، نرگس خاتون
(کارشناس ارشد کتابداری)

سازمان ملی استاندارد ایران - کارشناس کتابداری

علائی طالقانی، آزاده
(کاردان مدیریت بازرگانی)

فعال، سهیلا
(کارشناس ارشد کتابداری)

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی
ایران- رئیس گروه سازماندهی منابع غیر کتابی

کراوش، خدیجه
(کارشناس ارشد مدیریت سیستم و بهره‌وری)

کارشناس استاندارد

کشاوری، ساره
(کارشناس کتابداری)

سازمان ملی استاندارد ایران- رئیس کتابخانه

مستوفی شوشتری، سوسن
(کارشناس ارشد شیمی صنعتی)

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد و تامین منابع
علمی دانشگاه تهران- رئیس بخش اسناد و
پایان نامه‌ها

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
ب	آشنایی با سازمان ملی استاندارد
ج	کمیسیون فنی تدوین استاندارد
و	پیش‌گفتار
ز	مقدمه
۱	۱ هدف و دامنه کاربرد
۱	۲ مراجع الزامی
۱	۳ اصطلاحات و تعاریف
۴	۴ برنامه‌ریزی زبان و برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی
۷	۵ تعیین و اجرای خط‌مشی در حوزه اصطلاح‌شناسی
۷	۶ آماده‌سازی، تنظیم و اجرای خط‌مشی‌های اصطلاح‌شناسی
۱۶	پیوست الف (اطلاعاتی) ابزارهایی برای تحلیل ذی‌نفع
۱۷	پیوست ب (اطلاعاتی) نمونه‌ای از خط‌مشی اصطلاح‌شناسی یک سازمان معتبر
۱۹	پیوست پ (اطلاعاتی) کتاب‌نامه

پیش‌گفتار

استاندارد «اصطلاح‌شناسی، خط‌مشی‌ها – تدوین و اجرا» نخستین بار در سال ۱۳۹۰ تدوین شد. این استاندارد براساس پیشنهادهای رسیده و بررسی توسط سازمان ملی استاندارد ایران و تایید کمیسیون‌های مربوطه برای اولین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت و در یکصد و بیست و ششمین اجلاس کمیته ملی استاندارد اسناد و تجهیزات اداری و آموزشی مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۹ مورد تصویب قرار گرفته است، اینک به استناد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می‌شود.

برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت‌های ملی و جهانی در زمینه صنایع، علوم و خدمات، استانداردهای ملی ایران در مواقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود، هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین، باید همواره از آخرین تجدیدنظر استانداردهای ملی استفاده کرد.

این استاندارد جایگزین استاندارد ملی ایران شماره ۱۶۷۷۰ سال ۱۳۹۰ است.

منبع و ماخذی که برای تدوین این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:

ISO29383:2010, Terminology policies - Development and implementation

این استاندارد برای تدوین‌کنندگان خطمشی در حوزه‌های گوناگون همچون برنامه‌ریزی زبان تا شرکت‌های سودآور تهیه شده است.

الزامات مربوط به تدوین و اجرای خطمشی‌های مربوط به اصطلاح‌شناسی در این حوزه‌ها کاملاً با یکدیگر متفاوت است و حتی دو مورد مشابه به هم را نمی‌توان یافت. حتی در زمینه‌ای که به نظر همگن می‌رسد هر خطمشی اصطلاح‌شناسی منحصر به فرد است و به صورت سفارشی تهیه شده است. بنابراین، هدف این استاندارد ملی ارائه راهکارهای ضروری مربوط به اصول کلی تدوین خطمشی ویژه بر اساس شرایط خاص محیطی است. برخی از این پیشنهادات در کلیه حوزه‌های تدوین خطمشی ضروری هستند در حالیکه برخی دیگر شاید ارتباط چندانی نداشته باشند.

با توجه به شرایط، خطمشی اصطلاح‌شناسی می‌تواند دارای انواع متفاوتی باشد. در بستر ملی، خطمشی اصطلاح‌شناسی می‌تواند شکل اسناد رسمی را به خود بگیرد یا دست‌کم برخی از آن مرتبط با زبان، آموزش یا اطلاع‌رسانی باشد. خطمشی اصطلاح‌شناسی در یک سازمان بزرگ غیر دولتی یا سازمان‌های بین‌دولتی می‌تواند پیچیده باشد زیرا حوزه‌های بسیار پیچیده سیاسی و سطوح مختلف همکاری (در زمینه‌های فرهنگی، سیاسی، معنا‌شناختی و غیره) را در بر می‌گیرد. در شرکت‌های خصوصی و سازمان‌های کوچک‌تر، خطمشی اصطلاح‌شناسی معمولاً در قالب ارائه راهکار یا مرجع مدیریت اصطلاحات قرار دارد. روند کار و استفاده از فناوری‌ها به منظور حمایت از آن است. این اسناد معمولاً کوتاه‌ارائه می‌شوند و به اغلب اصطلاحات اشاره نمی‌شود. وجه تمایز میان آن‌ها فراوان است و آنچه که در یک شرکت، جامعه یا سازمان امری ضروری به حساب آید در مکان دیگر شاید بی‌اهمیت باشد. به علت ارتباطات فراوان میان فعالیت‌های شرکت‌های خصوصی و نهادهای دولتی، تنوع زیاد سازمانی و مؤسسات و محیط‌هایی که به سرعت در حال تغییر هستند، ضروری است کلیه جوانب در قالب یک استاندارد گردآوری شوند.

اصطلاح‌شناسی، خط‌مشی‌ها - تدوین و اجرا

۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد تعیین رهنمودهایی برای اجرای خط‌مشی یا سیاست راهبردی جامع در برنامه‌ریزی و مدیریت اصطلاح‌شناسی برای سیاست‌گذاران دولت‌ها، سازمان‌های اجرایی، غیرانتفاعی و تجاری است.

این استاندارد مفاهیم کلیدی را تعریف می‌کند و شرایط و محیط‌هایی را که ممکن است نیازمند انواع مختلفی از سیاست‌های اصطلاح‌شناسی باشند، توصیف می‌کند. همچنین، سیاست‌های اصطلاح‌شناسی را در زمینه‌هایی فراتر از چارچوب‌های راهبردی سازمانی قرار می‌دهد.

۲ مراجع الزامی

در مدارک الزامی زیر مقرراتی ذکر شده است که در متن این استاندارد ملی ایران به آنها ارجاع داده شده است. بدین ترتیب آن مقررات جزئی از این استاندارد ملی ایران محسوب می‌شود. در صورتی که به مدرکی با ذکر تاریخ انتشار ارجاع داده شده باشد اصلاحیه‌ها و تجدیدنظرهای بعدی آن موردنظر این استاندارد ملی ایران نیست. در مورد مدارک بدون تاریخ انتشار همواره آخرین تجدیدنظر و اصلاحیه‌های بعدی آنها موردنظر است. استفاده از مرجع زیر برای این استاندارد الزامی است:

2-1 ISO 1087-1, Terminology – Vocabulary – Part 1: Theory and application

۳ اصطلاحات و تعاریف

در این استاندارد علاوه بر اصطلاحات و تعاریف تعیین شده در استاندارد بند ۲-۱ تعاریف زیر نیز به کار می‌رود:

۱-۳

برنامه‌ریزی

اقدام یا فرایند آماده‌سازی پیشنهادی مشروح و از پیش‌مدون برای انجام یا تحقق هدفی است.

۲-۳

برنامه راهبردی

برنامه‌ای جامع و منسجم که دست‌کم آینده تصمیمات کنونی، سیاست کلی و توسعه سازمانی را در نظر می‌گیرد و اقداماتی است که باید برای تحقق اهداف و مقاصد بلندمدت انجام شود.

۳-۳

برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی^۱

فعالیت‌هایی که با هدف تدوین، بهبود، اجرا و انتشار اصطلاحات یک حوزه موضوعی انجام شود.

یادآوری- برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی تمامی جنبه‌های کار اصطلاح‌شناسی را در برمی‌گیرد و از جمله اهداف آن نظارت بر واژگان با استفاده از مدارک الزامی به عنوان استانداردهای اصطلاح‌نامه‌ها و اصطلاحات است.

[تعریف بند ۳-۶-۴، استاندارد ISO 1087-1:2000]

۴-۳

خط‌مشی^۲

مجموعه‌ای از اصول و راهبردهایی که روند فعالیت را برای تحقق هدفی معین تعیین می‌کنند.

۵-۳

خط‌مشی اصطلاح‌شناسی^۳

خط‌مشی تعیین‌شده در سطح تصمیم‌سازی در یک زبان، حوزه یا جامعه حرفه‌ای با هدف تدوین یا تنظیم اصطلاحات نوظهور یا موجود برای مقاصد مختلف است.

۶-۳

اجرای خط‌مشی اصطلاح‌شناسی

تمامی تلاش‌هایی که برای پذیرش مقبولیت خط‌مشی اصطلاح‌شناسی انجام می‌شود.

۷-۳

محصول اصطلاح‌شناسی^۴

محصولی که کاربرد زبان خاص یا حوزه اصطلاحات را پشتیبانی می‌کند.

یادآوری- محصولاتی که از کاربرد زبان خاصی پشتیبانی می‌کنند برای انتشار اصطلاحات تخصصی به فرهنگ‌های لغت، پایگاه‌های داده‌ای و محصولات دیگر ارجاع می‌دهند، اما محصولاتی که از حوزه اصطلاحات پشتیبانی می‌کنند به مجله‌ها، راهنماهای آموزشی، ابزارها و جزآن ارجاع می‌دهند.

[تعریف بند ۳-۶-۴، استاندارد ISO 22128:2008]

1 -Terminology planning

2 - Policy

3 -Terminology policy

4 -Terminology product

۸-۳

جامعهٔ زبانی^۱

جامعه‌ای از افراد که از طریق استفادهٔ مشترک از قواعد زبانی و ویژگی‌های فرهنگی مشترک تعریف می‌شود. یادآوری - جوامع زبانی ضرورتاً در مرزهای جغرافیایی تعریف نمی‌شوند و ممکن است در چندین محل، گاه دور از هم در یک منطقه، کشور، قاره یا در سطح جهان توزیع شده باشند.

۹-۳

هنجار زبان‌شناختی^۲

مجموعه‌ای از قراردادهای زبانی که به صورت استاندارد زبان‌شناختی مشترک یک جامعهٔ زبانی در نظر گرفته می‌شود.

یادآوری - ممکن است گونه‌های مختلفی، مانند گویش‌های متفاوت وجود داشته باشد که قراردادهای آن‌ها با هنجار زبان‌شناختی فرق کند.

۱۰-۳

مهندسی زبان

حوزه‌ای موضوعی که با پردازش زبان طبیعی^۳ سروکار دارد. یادآوری - گاهی به اشتباه مترادف با برنامه‌ریزی زبان استفاده می‌شود.

۱۱-۳

برنامه‌ریزی زبان

فعالیت برنامه‌ریزی که متضمن تلاشی آگاهانه برای اثرگذاری مثبت بر کارکرد، ساختار یا تحصیل زبان یا گونه‌ای از زبان در جامعهٔ گفتاری است.

۱۲-۳

برنامه‌ریزی وضعیت^۴

بخشی از برنامه‌ریزی زبان که با تخصیص و تنظیم رسمی وضعیت زبان یا زبان‌ها در جامعه، در حوزه‌ها یا بافت‌های بزرگ یا ویژه سروکار دارد.

1 - Language community

2- Linguistic norm

3 - Natural language processing:NLP

4 - Status planning

برنامه‌ریزی پیکره‌های زبان^۱

بخشی از برنامه‌ریزی زبان که با تدوین و استانداردسازی پیکره‌های زبان سروکار دارد.

یادآوری- فعالیت‌های برنامه‌ریزی پیکره‌های زبان شامل استانداردسازی و ثبت املائی صحیح، تدوین یک گونه استاندارد، استانداردسازی دستور زبان، قواعد تلفظ استاندارد، تدوین نظام نوشتاری، تدوین واژگان (شامل واژگان تخصصی) و ترویج راهبردی این استانداردها میان جامعه زبانی است.

برنامه‌ریزی فراگیری^۲

بخشی از برنامه‌ریزی زبان که با اهداف، راهبرد و روش‌شناسی آموزش و یادگیری نهادینه‌شده زبان در جامعه سروکار دارد.

یادآوری- این زبان‌ها می‌توانند شامل زبان‌های اقلیت، اکثریت، همسایه یا زبان‌های بین‌المللی باشند.

۴ برنامه‌ریزی زبان و برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی

۱-۴ کلیات

برنامه‌ریزی زبان و برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی دو فعالیت مکمل یکدیگر هستند. برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی از یک طرف، بخشی جدایی‌ناپذیر از غالب برنامه‌ریزی‌های زبان است و از طرف دیگر، می‌تواند فعالیت یک سازمان منفرد برای اهداف راهبردی داخلی باشد که ضرورتاً ربطی به برنامه‌ریزی زبان نداشته باشد. در بیشتر موارد، برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی به برنامه‌ریزی زبانی موجود اطلاع‌رسانی می‌کند و هم‌زمان از آن اطلاعات می‌گیرد. درجه وابستگی متقابل میان برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی و برنامه‌ریزی زبان باتوجه به شرایط خاص جامعه زبانی متفاوت است.

۲-۴ برنامه‌ریزی زبان

برنامه‌ریزی زبان عبارت از تلاش‌های آگاهانه دولت، مؤسسه یا نهادی دیگر برای اثرگذاری راهبردی و مثبت بر ساختار یا کارکرد زبان یا زبان‌هاست که از طریق مدیریت سیاست‌آگاه فرانگر زبان‌ها و کاربرد آنها از نظر تعیین وضعیت زبان و توسعه زبان صورت می‌گیرد. این امر با ترکیبی از روش‌ها و رویکردهایی انجام می‌گیرد که شامل موارد زیر است:

- تعیین وضعیت زبان در جامعه به صورت کلی، در حوزه یا زمینه‌ای خاص (برنامه‌ریزی وضعیت)؛
- وضع قوانین زبان‌شناختی برای برقراری یک هنجار زبانی، تدوین منابع زبان (شامل پیکره متنی، پیکره محاوره‌ای، داده‌های فرهنگ‌نگاری و تاحدی اطلاعات اصطلاح‌شناسی)، تدوین یا ثبت سنت‌ها و منابع ادبی (برنامه‌ریزی پیکره‌ها)؛

1 - Corpus planning
2 - Acquisition planning

- تدوین خطمشی آموزشی زبان (برنامه‌ریزی فراگیری)؛

- راهبردهای ترجمه و جز آن.

بنابراین، تمرکز اصلی برنامه‌ریزی زبان توسعه آگاهانه زبان برای بهبود ارتباط در جامعه زبانی یا جامعه به صورت کلی یا برای تقویت وضعیت زبان جامعه زبانی موجود در جامعه بزرگتر است.

۳-۴ برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی

برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی به تدوین منابعی برای پشتیبانی از ارائه دانش حوزه‌ای (مفاهیم) و استفاده از آن برای اطمینان از ایجاد ارتباط موفق و بلا مانع در حوزه‌های مختلف از جمله حوزه‌های زیر منتهی می‌شود:

- ایجاد اصطلاحات؛

- استفاده، دبیزش، ثبت و پردازش اصطلاحات؛

- انتقال دانش؛

- انتقال اصطلاحات (برای نمونه از راه آموزش، هنگامی که رسانه آموزشی به زبانی دیگر باشد)؛

- اجرا و به‌کارگیری واژگان (برای نمونه از راه فناوری و انتقال دانش یا از راه رسانه‌ها)؛

- ترجمه، تفسیر و بومی‌سازی.

قراردادهای خاص حوزه‌های ارائه مفهوم نه‌تنها جنبه زبان‌شناختی مفاهیم (مانند واژه‌ها و نام‌گذاری‌ها) را دربرمی‌گیرد، بلکه جنبه‌های غیرزبان‌شناختی مفاهیم (علامت‌های نگاشتاری، فرمول‌ها، نمادهای الفبایی، شکل‌ها، نمودارها، نقشک‌ها،^۱ اشاره‌ها و جز آن) را نیز شامل می‌شود. این نمادهای غیرزبان‌شناختی نیز باید به شمار آیند.

برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی باید تا حد امکان بر مبنای هنجار زبان‌شناختی موجود باشد. هنجار زبان‌شناختی شکل غیررسمی استاندارد زبانی است که تمامی گروه‌ها و بخش‌های جامعه زبانی یا گروه‌هایی از جوامع زبانی یک کشور یا منطقه به‌کارمی‌برند. الگوهای ارتباطی در حوزه‌های خاص با هنجار زبان‌شناختی زبان عمومی‌ای که از آن مشتق شده‌اند، یا در آن جای گرفته‌اند (برای مثال علوم زیستی، شیمی) تطابق کامل ندارند. برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی باید با نیازها و الزامات حوزه‌ها و کاربردهای خاص، مطابقت داشته باشد، از جمله:

- سطح بالایی از انتزاع (مانند فرمول شیمیایی)؛

- قواعد صریح واژه‌سازی (مانند مجموعه اصطلاحات زیستی)؛

- زبانی با سطح بالایی از استانداردسازی (مانند ارتباطات مخاطره‌ای، صنعت هوانوردی، ارتباطات نظامی)؛

- نیاز کمتر به استانداردسازی، تکرار زیاد هم‌معنایی (مانند علوم اجتماعی، بازاریابی، کسب‌وکار، علوم انسانی، ادبیات)؛

- ممنوعیت‌های فرهنگی (مانند مراقبت سلامت، پیشگیری از بیماری / همه‌گیری)؛

- گوناگونی گویش‌های منطقه‌ای (مانند اعلان‌های عمومی).

زبان برای مقاصد ویژه^۱ تأثیر بسزایی بر زبان عمومی دارد و بالعکس. زمینه هم‌پوشانی وسیعی میان برنامه‌ریزی زبان و برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی وجود دارد. برنامه‌ریزی زبان مستلزم تدوین واژگان (شامل واژگان تخصصی) زبان است. ارتباطات حوزه‌ای نیز عمدتاً شامل واژه‌ها، یعنی بازنمودهای زبانی مفاهیم می‌شود که بخش اعظم واژگان تخصصی زبان خاص را تشکیل می‌دهد. بنابراین، تفاوتی اساسی میان این دو مفهوم در دیدگاه برنامه‌ریز و تمرکز نهایی فعالیت برنامه‌ریزی و هدف آن نهفته است.

برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی ممکن است بخشی از دیگر فعالیت‌های برنامه‌ریزی مانند موارد زیر باشد:

- برنامه‌ریزی اطلاعات (مانند مدیریت دانش، راهبردهای اطلاعات و دبیرش)؛

- برنامه‌ریزی آموزشی (برای مثال در مقاطع پیش دبستانی، ابتدایی و متوسطه)؛

- برنامه‌ریزی نوآوری علمی - فنی؛

- برنامه‌ریزی اطلاعات و فناوری ارتباطات (ICT)^۲؛

- برنامه‌ریزی بازاریابی (مانند برنامه‌ریزی بازاریابی یک شرکت).

برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی در زمینه‌های زیر نقشی حیاتی دارد:

- تعیین علائم^۳؛

- تحصیلات علمی متوسطه و پیش‌دانشگاهی^۴؛

- آموزش حرفه‌ای؛

- ارتباطات مربوط به سلامت، محیط زیست و مخاطره؛

- زبان سازمانی؛

- دولت و دولت الکترونیکی؛

- ارتباطات حقوقی، قوانین و معاهدات؛

- مهندسی دانش؛

- فناوری‌های زبان انسانی؛

- برگه‌ها و اسناد رسمی؛

- صنعت گردشگری؛

- رسانه‌های ارتباطی؛

- نشریه‌های علمی یا فنی، کتاب‌های راهنما، دفترک‌ها^۵؛

- پشتیبانی از صنعت ترجمه.

برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی برای تدوین و استانداردسازی اصطلاحات و عبارت‌پردازی واژگانی در پشتیبانی از موارد فوق و به‌طور کلی تضمین ارتباطات حوزه‌ای کارآمد و انتقال دانش به کار گرفته می‌شود.

1 - Language for special purposes:LSP

2 - Information and communication technology

3 - Signage

4 - Tertiary

5- Brochures

۵ تعیین و اجرای خطمشی در حوزه اصطلاح‌شناسی

برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی باید به ایجاد خطمشی‌های جامع و منسجم اصطلاح‌شناسی منجر شود که اطلاعات لازم در مورد الزامات را کسب می‌کنند و به نیازهای محیط و حوزه خاص می‌پردازند. میزان جزئیات خاص با توجه به مقیاس، مقصود و محیط خطمشی تعیین می‌شود. خطمشی‌های اصطلاح‌شناسی اغلب با هماهنگ‌سازی خطمشی‌های هم‌پوشان یا معارض سروکار دارد. خطمشی‌های اصطلاح‌شناسی در صورتی به موفقیت دست می‌یابند که ویژگی‌های زیر را دارا باشند:

- مبتنی بر شواهد؛
- الهام بخش (نگرش بلندمدت)؛
- مبتنی بر استانداردها و مدیریت کیفیت؛
- متکی بر حمایت (بالا- پایین)؛ مشارکتی (پایین- بالا)؛
- پایدار؛
- نامتناقض و مؤثر؛
- مشارکتی و توانمندساز؛
- شفاف و مطلع؛
- همگام با ظرفیت‌سازی.

از دیدگاه گروه‌های کاربری بالقوه، خطمشی‌های اصطلاح‌شناسی را می‌توان برحسب موارد زیر طبقه‌بندی کرد:

الف- خطمشی‌های منطقه‌ای، ملی و محلی اصطلاح‌شناسی،

ب- خطمشی‌های سازمانی اصطلاح‌شناسی:

۱- مؤسسات تجاری؛

۲- سازمان‌های مردم‌نهاد،^۱ سازمان‌های بینادولتی.^۲

این خطمشی‌ها ممکن است در چارچوب خطمشی زبان ملی به تحقق برسند یا از مسائل زبان‌شناختی برآمده از ادغام سازمانی حاصل شوند. این ادغام از طریق تلاش‌های موقت (مانند طرح‌های فردی)، طراحی زبان سازمانی یا با هماهنگی تلاش‌های درون‌سازمانی و بین‌سازمانی و جزآن رخ می‌دهد. خط مشی برخلاف طرح فردی که محدودیت زمانی دارد، فرایند پیوسته برنامه‌ریزی، اجرا و پایش، ارزیابی، بازنگری و برنامه‌ریزی مجدد است. بنابراین، باید پیش‌بینی‌هایی صورت گیرد تا سرانجام خطمشی (با ایجاد ظرفیت و نهادسازی و نیز آگاهی‌افزایی) به خودکفایی برسد.

۶ آماده‌سازی، تنظیم و اجرای خطمشی‌های اصطلاح‌شناسی

۱-۶ کلیات

فرایندهای زیر (به شکل ۱ مراجعه کنید) باید در تعیین خطمشی اصطلاح‌شناسی در نظر گرفته شود.

1- Non-profit organizations: NGO

2- Intergovernmental organizations: IGO

<p>مرحله ۴- پایداری پشتیبانی مالی بلندمدت؛ مدل کسب و کار؛ ظرفیت‌سازی برای بازنگری و حمایت مستمر؛ برنامه‌ریزی برای اجرای تصمیمات اخذ شده در خط‌مشی و/یا زیرساخت؛ پایش و ارزیابی منظم نتایج اجرای خط‌مشی؛ افزایش مستمر آگاهی.</p>	<p>مرحله ۳- اجرا مدیریت کلی اجرا؛ برنامه‌ریزی عملیاتی و سازمانی اجرا؛ برنامه‌ریزی فعالیت‌های تبلیغاتی و ترویجی؛ پایش و ارزیابی؛ انتشار نتایج.</p>	<p>مرحله ۲- تدوین تهیه پیش‌نویس پیشنهاد خط‌مشی واژه‌شناسی؛ تهیه پیش‌نویس طرح برای هماهنگی خط‌مشی واژه‌شناسی با سایر خط‌مشی‌های برنامه‌ریزی راهبردی؛ آماده‌سازی طرحی برای اجرا؛ تسلیم (پیش‌نویس) خط‌مشی نهایی (مدرک و طرح اجرا)؛ تأیید نهایی خط‌مشی نهایی (سند و طرح اجرا).</p>	<p>مرحله ۱- آماده‌سازی ارزیابی زبان و محیط واژگان و قانون موجود؛ ایجاد آگاهی و تلاش‌هایی برای کسب شناسایی رسمی؛ ارائه توصیه‌هایی در روش‌شناسی و روش‌های موجود یا ممکن؛ آماده‌سازی اسناد اولیه؛ سازمان‌دهی فرایند مشاوره.</p>
---	---	---	--

شکل ۱- مدل خطی / مرحله‌ای خط‌مشی اصطلاح‌شناسی

۲-۶ مرحله ۱-آماده‌سازی خط‌مشی اصطلاح‌شناسی

۱-۲-۶ بررسی وضعیت کنونی

تعیین و اجرای خط‌مشی اصطلاح‌شناسی موضوعی بسیار پیچیده است. این فرایند باید بر مبنای آماده‌سازی کامل باشد. مرحله آماده‌سازی باید موارد زیر را در برگیرد:

- ارزیابی زبان و محیط اصطلاحات و قانون موجود؛
- فعالیت‌های طراحی شده برای ایجاد آگاهی درباره این موضوع در جامعه، انجمن یا سازمان و تلاش‌هایی برای کسب شناسایی رسمی برای این فعالیت‌ها؛
- ارائه توصیه‌هایی در روش‌شناسی و روش‌های موجود یا ممکن؛
- آماده‌سازی مستندات پایه؛
- تحلیل ذی‌نفع؛
- تهیه پیش‌نویس خط‌مشی؛
- ایجاد شبکه‌ای از متخصصان؛
- سازمان‌دهی فرایند مشاوره جامع و احتمالاً ملی.

ارزیابی دقیق وضعیت کنونی توسعه زبان مقاصد ویژه در جامعه زبانی ضروری است. ارزیابی تعامل و تأثیر زبان مقاصد ویژه بر دیگر خط‌مشی‌ها و راهبردها و نگرش کلی جامعه زبانی به زبان و اصطلاحات باید در جوامع متخصص موجود و بالقوه نیز صورت گیرد.

این ارزیابی باید ذی‌نفعان عمده را شناسایی و موانع و مشکلات اجتماعی یا روانی را مشخص کند. همچنین، لازم است جنبه‌ها یا مسائل ملموس و ناملموس دیگری که باید بر آن‌ها غالب شد، تعیین شوند. این ارزیابی باید شامل تحلیلی از مزایای مستقیم و غیرمستقیم و هزینه‌های برآوردشدهٔ تلویحی در تعیین و اجرای خطمشی اصطلاح‌شناسی باشد. افزون بر آن، اهداف و دامنهٔ کاربرد خطمشی اصطلاح‌شناسی و نیز گزینه‌های تحقق آن‌ها به‌روشنی برای ارزیابی کامل موقعیت بیان شوند تا بتوان نتیجه‌گیری‌های معتبری را به دست آورد. علاوه‌براین، فرایند مزبور می‌تواند به شکل مطالعهٔ موردی یا دربردارندهٔ مطالعهٔ موردی باشد.

آماده‌سازی اولیه نیز باید شامل بررسی خطمشی یا چارچوبی قانونی درخصوص اطلاعات (قانون اساسی یا عرف، نظارت‌های قانونی، قوانین مدون مصوب، راهنماها، حکم‌ها و جزآن) باشد. همچنین، نمایش هرگونه هم‌پوشانی و مغایرت و تناقض در مقررات قانونی و خطمشی‌های کنونی و نیز هرگونه همکاری مثبت برنامه‌ریزی‌شده در چارچوب کلی خطمشی مفید است.

بنابراین، اطلاعات گردآوری‌شده به چهار هدف اصلی کمک می‌کند:

الف- برجسته کردن نیاز به خطمشی ملی در حوزهٔ اصطلاح‌شناسی؛

ب- ارزیابی گستره‌ای که افراد حرفه‌ای و کاربران تا حد زیادی این نیاز را به رسمیت می‌شناسند؛

پ- شناسایی شکاف‌ها و ناکارآمدی‌ها در خطمشی‌های کنونی؛

ت- تأیید تمامی این موارد با ارائهٔ مثال‌ها و داده‌های متقاعدکننده.

۲-۲-۶ مدارک مقدماتی

نتایج این بررسی باید در چندین مدرک برای مقاصد گوناگون گردآوری شود. این مقاصد عبارت‌اند از جمع‌آوری اطلاعات و واقعیات، طرح اقدام، انتشار اخبار، مواد تبلیغاتی، ایجاد مبنایی برای لابی‌گری و جزآن. این مدارک باید با نهایت دقت آماده شوند، زیرا مجدداً در طی تدوین خطمشی کلی و فرایند اجرا و ارزیابی و پس از آن به کار می‌روند، یعنی زمانی که فعالیت‌های پشتیبانی جدید برای تضمین حمایت مستمر از خطمشی ضرورت می‌یابد.

این مدارک باید ویژگی‌های زیر را دارا باشند:

- معرفی محیط فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی و اجرایی؛
- ارزیابی اهداف مهم ملی یا سازمانی (هم‌چنین ارزیابی اولویت‌های سیاسی و بخشی - ویژه^۱ در طرح توسعهٔ ملی یا سازمانی)؛
- ارزیابی وضعیت اجتماعی - اقتصادی جوامع زبانی مربوط؛
- ارزیابی اصطلاحات و منابع زبانی موجود شامل تحلیل وضعیت اصطلاحات در هر زبان؛
- ارزیابی نهادهای مهم زبانی و اصطلاحات، منابع و خدمات آن‌ها؛
- ارزیابی کاربران: انواع مهم کاربران شخصی و سازمانی عمده، نیازها و الزامات اصطلاحات آن‌ها؛
- ارزیابی وضعیت کنونی خطمشی زبان: دامنهٔ کاربرد و پوشش این خطمشی، سازوکارهای تنظیم و اجرای آن و ناکارآمدی‌های آن؛

- نتیجه‌ای مختصر که بیانگر نیاز خطمشی اصطلاحات (جدید) باشد و سطح شناسایی و محدودیت‌های عمده مرتبط با اجرای آن را مشخص کند.

این مدارک باید به‌گونه‌ای دقیق؛ تنظیم و ارائه شوند تا تصمیم‌سازان و تسهیل‌کنندگان غیرمتخصص در زمینه اصطلاحات بتوانند به‌آسانی آن‌ها را درک کنند. همچنین، باید در تعیین مزایای مدیریت و برنامه‌ریزی نظام‌مند اصطلاح‌شناسی برای مجموعه‌ای از مسائل حاد و عمده اثرگذار بر سازمان یا جامعه زبانی به این افراد کمک کنند. در صورت لزوم باید طرف ثالثی به‌عنوان کارگزار دانش وارد عمل شود. طراحی و تنظیم باید با الزامات یا شرایط شرکتی، سازمانی یا فرهنگی موجود مطابقت داشته باشد. تحلیل باید با توجه به مقیاس و زمینه خطمشی، در یک مدرک جامع، ترکیب و در نسخه‌های زبانی متفاوت ارائه شود.

۳-۲-۶ آگاهی‌افزایی: پشتیبانی و رایزنی برای شناسایی

پشتیبانی رسمی یا حداقل ترغیب رسمی به‌ویژه اهمیتی حیاتی در موفقیت اجرای عملی خطمشی در جامعه یا سازمان دارد و باید آن را در ابتدای فرایند به‌دست آورد. آگاهی‌افزایی گسترده باید به‌عنوان معیاری ضروری در سراسر کل فرایند آماده‌سازی، تدوین و اجرای خطمشی اصطلاح‌شناسی صورت پذیرد. این معیار، پیش از آنکه هرگونه فرمان رسمی برای اجرای خط مشی اصطلاح‌شناسی صادر شود یا شناسایی صورت گیرد، نیازمند انجام فعالیت‌هایی برای افزایش آگاهی است.

آگاهی‌افزایی باید شامل ارتباطات بالا- پایین (پشتیبانی) و پایین- بالا (لابی‌گری) باشد. راهبردهای آگاهی‌افزایی باید کارگزاران تغییر مربوط را شناسایی کند و طرحی را برای اقدامات جداگانه ارائه دهد. این کارگزاران عبارت‌اند از مجریان، تصمیم‌سازان، قانون‌گذاران، متخصصان حوزه موضوعی، پشتیبانان اجرایی یا اشخاص برجسته جامعه و رسانه. پشتیبانی فعال افراد کلیدی که اهداف طرح را درک و از آن حمایت می‌کنند در برقراری بنیادی استوار برای خطمشی اصطلاح‌شناسی اهمیتی حیاتی دارد. برای ایجاد مبنای گسترده و پایدار پیشرفت، باید نگرشی حمایت‌گرانه در جامعه یا سازمان زبانی پرورش یابد. در ارجاع به مثال‌هایی از الگوها با معیار تجارب خارجی، باید حساسیت‌های بومی، فرهنگی، سازمانی یا تاریخی را در نظر داشت.

۴-۲-۶ سازمان‌دهی یک جامعه/روشن مشاوره تمام‌سازمانی

برای تکمیل کار، مدارک مربوط باید در اختیار ذی‌نفعان در سطح ملی یا میان‌گروهی یا تمام‌سازمان قرار گیرد تا بازنگری عمومی شود. آن‌ها باید مدارک کاری اصلی سطح مورد نظر را طوری تنظیم کنند که شفافیت و مشارکتی بودن روش‌های کاری را تضمین نمایند. آماده‌سازی مدارک اولیه در مرحله اول به دو مقصود اصلی زیر یاری می‌رساند:

- ادغام نهایی نتایج بررسی و ارزیابی در تقابل با ظرفیت‌ها و منابع موجود و/یا مورد نیاز؛
- ارائه مبنایی برای مشاوره سازنده درباره مسائل مرتبط با خطمشی اصطلاح‌شناسی بر اساس این یافته‌ها.

این قبیل مشاوره‌ها برای اهداف گوناگونی مفید است و می‌تواند به اشکال مختلفی مانند نشست، مصاحبه و بررسی‌های میدانی انجام شود.

باید بر مشارکت فعال ذی‌نفعان شخصی در مشاوره‌ها و نفوذ احتمالی آن‌ها بر خط مشی نهایی تأکید شود تا شرکت‌کنندگان بیشتری را جذب کند. در غیر این صورت، شرکت‌کنندگان مزبور بیشتر نقشی انفعالی خواهند داشت. نتایج مشاوره‌ها باید به دقت در فرایند تنظیم خط‌مشی اصطلاح‌شناسی و نیز در تمامی فعالیت‌های تبلیغاتی مرتبط با آن ثبت، خلاصه و یکپارچه شود. لازم است در سراسر فرایند، اطلاعات مربوط به پیشرفت کار و مشاوره در اختیار تمامی ذی‌نفعان، صرف‌نظر از مشارکت فعالانه یا منفعلانه آن‌ها، قرار گیرد.

۳-۶ مرحله ۲- تدوین خط‌مشی اصطلاح‌شناسی

۱-۳-۶ کلیات

این مرحله موارد زیر را در بر می‌گیرد:

- تهیه پیش‌نویس پیشنهاد نهایی خط‌مشی اصطلاح‌شناسی؛
- تهیه پیش‌نویس طرحی برای هماهنگ‌سازی خط‌مشی اصطلاح‌شناسی با سایر خط‌مشی‌های برنامه‌ریزی راهبردی؛
- آماده‌سازی طرحی برای اجرای خط‌مشی؛
- آماده‌سازی پیش‌نویس خط‌مشی نهایی (خط مشی مناسب و طرح اجرایی)؛
- تصمیم‌گیری درباره خط‌مشی نهایی (سند و طرح اجرایی).

این مرحله در تمامی موارد به همین صورت مشروح و صریح انجام نخواهد شد، اما در هر حال اصول بنیادی آن اعمال می‌شود.

۲-۳-۶ نهایی‌سازی پیشنهاد خط مشی اصطلاح‌شناسی

پیش‌نویس پیشنهاد خط‌مشی اصطلاح‌شناسی باید به گونه‌ای نمایانگر اهداف عینی، دامنه کاربرد، مزایا، ذی‌نفعان عمده و دستورالعمل‌های اجرایی خط‌مشی اصطلاح‌شناسی باشد تا فرایند تصمیم‌گیری سیاسی را آسان سازد. دستاوردهای مورد انتظار و نیز محدودیت‌ها باید به روشنی بیان شود. در این مرحله، باید فرایند ارزیابی برای بخش‌های جداگانه پیش‌نویس آغاز شود. این فرایند باید بیشتر عوامل مرتبط را در اجرای اخیر خط‌مشی دخیل سازد. این امر به آشکارسازی پیامدهایی کمک می‌کند که تاکنون سه حالت داشته‌اند: دست‌کم، نادیده یا دست‌بالا گرفته شده‌اند.

۳-۳-۶ هماهنگ‌سازی برنامه‌ریزی اصطلاح‌شناسی با دیگر خط‌مشی‌های برنامه‌ریزی راهبردی

تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، به داده‌ها و ورودی‌هایی از منابع ملی و بین‌المللی نیاز دارد. این امر نیازمند وجود اصطلاحات در زمینه‌های اجتماعی، مالی، علمی-فنی و فرهنگی است. بنابراین، خط‌مشی اصطلاح‌شناسی نباید به صورت مجزا در نظر گرفته شود بلکه باید به‌عنوان یک راهبرد در هماهنگ‌سازی و پشتیبانی از سیاست کلی توسعه منطقه یا سازمان مورد توجه قرار گیرد. از این رو، پیشنهاد خط‌مشی اصطلاح‌شناسی باید شامل بیانیه تکمیلی در موارد زیر باشد:

- پیوند دادن خطمشی اصطلاح‌شناسی با خطمشی کلی توسعه؛
- تعیین موقعیت خطمشی اصطلاح‌شناسی با توجه به فعالیت‌های مربوط به توسعه ملی یا سازمانی (در این صورت نیاز به منابع و شرایط توجیه می‌شود)؛
- تهیه راهنمای مدیریت و برنامه‌ریزی منابع و خدمات برای مؤسسات دولتی و سازمان‌های خصوصی و نیز برای سازمان‌های مردم‌نهاد؛
- ایجاد مبنایی برای بازنگری آینده خطمشی اصطلاح‌شناسی مطابق با شرایط متغیر؛
- پیوند دادن خطمشی اصطلاح‌شناسی با خطمشی‌های ترجمه علمی- فنی و خطمشی‌های مرتبط با مدیریت فرایندهای ارتباطات چندزبانه (مدیریت ارتباطات سازمانی)؛
- برجسته کردن تأثیر خطمشی‌های مرتبط با خطمشی اصطلاح‌شناسی.

۴-۳-۶ طرح اجرایی

پیش‌نویس طرح اجرایی باید با پیشنهاد خطمشی اصطلاح‌شناسی همراه باشد. درخواست بودجه برای اجرا باید به گونه‌ای واقع‌بینانه با اهداف، دامنه کاربرد و مقاصد و نیز مزایای مورد انتظار متناسب باشد.

این طرح باید به صورت خاص به موارد زیر پردازد:

- انتخاب راهبردهای مناسب برای تحقق اهداف سیاست اصطلاح‌شناسی در دوره زمانی معین؛
- تخصیص اولویت‌ها به موضوعات مختلف خطمشی اصطلاح‌شناسی؛
- توزیع منابع برای اجرای کار مرتبط با این موضوعات اولویت‌دار؛
- پیشنهادی برای سازوکار هماهنگ‌سازی (در خطمشی اصطلاح‌شناسی و در ارتباط با دیگر خطمشی‌ها).

طرح مزبور با توجه به دامنه کاربرد خطمشی اصطلاح‌شناسی و پیچیدگی وضعیت، باید بر مبنای بررسی‌های اولیه باشد و موارد زیر را در نظر گیرد:

- ایجاد سازوکاری برای اجرای فعالیت‌های مرتبط با خطمشی؛
- تدوین طرح عملیات برای تحقق اهداف خطمشی؛
- تدارک منابع مالی برای اجرای فعالیت‌های مرتبط با خطمشی اصطلاح‌شناسی؛
- طراحی مقیاس‌هایی با هدف ارزیابی‌های دوره‌ای و تعدیل طرح عملیات.

۵-۳-۶ ارائه خطمشی نهایی و طرح اجرایی

در پیشنهاد خطمشی اصطلاح‌شناسی، لازم است گام‌های ضروری تشریح شود تا در جوامع حرفه‌ای پشتیبان این‌گونه فعالیت‌ها انگیزه ایجاد کند. متن نهایی خطمشی اصطلاح‌شناسی باید مدرک کتبی بدون ابهام و دقیق باشد. این مدرک باید اطلاعات دقیق و روزآمدی را درباره موضوعاتی ارائه دهد که به توجه تصمیم‌سازان سیاسی و سازمانی نیاز دارد.

این اطلاعات برای موارد زیر لازم است:

- به‌عنوان مبنای تهیه پیش‌نویس متنی که باید برای تصویب رسمی ارائه شود؛

- برای امکان پذیر ساختن ارجاع آسان به موضوعات مذکور در خطمشی پیشنهادی اصطلاح‌شناسی؛
- برای ایجاد بینشی درباره پیامدهای اجرای خطمشی اصطلاح‌شناسی، برحسب منابع مورد نیاز و اقداماتی که باید اتخاذ شوند.

این مدرک باید آشکارا نقاط قوت و ضعف وضعیت کنونی اصطلاح‌شناسی را در سازمان یا جامعه زبانی بیان کند و نتایج ناشی از آن را برای وضعیت کلی مشخص نماید.

هم‌چنین، باید به نحوه ارائه مدرک به‌عنوان مدرک مرجع برای مجریان، قانون‌گذاران، تصمیم‌سازان، نظارت‌کنندگان و مدیرانی که باید آن را تصویب کنند، توجه کرد. لازم است منابع عمده‌ای باتوجه به فرایندهای متأثر از سیاست اصطلاح‌شناسی تهیه شود. این فرایندها برای نمونه عبارت‌اند از اطلاع‌رسانی، انتقال دانش، ارتباطات سازمانی، دبیزش و مدیریت دانش.

هم‌چنین، انتخاب زمانی مطلوب برای ارائه خطمشی جدید به تصمیم‌سازان نیز اهمیت دارد. باید به خاطر داشت که خطمشی اصطلاح‌شناسی باید بتواند با دیگر مراکز بودجه‌ای رقابت کند. علاوه‌براین، زمان‌بندی خوب از نظر هماهنگی با دیگر خطمشی‌ها یا تغییرات احتمالی مدیریت برای موفقیت اهمیت حیاتی دارد.

۶-۳-۶ تصمیم درباره اسناد خطمشی نهایی اصطلاح‌شناسی و طرح اجرایی

برای تصویب رسمی خطمشی نهایی اصطلاح‌شناسی باید تلاش کرد. این امر به چند شیوه می‌تواند صورت گیرد:

- از طریق اعلام رسمی یا وضع یک قانون (یا نوع دیگری از قیود حقوقی) که به سند نهایی خطمشی اصطلاح‌شناسی و طرح اجرایی اشاره داشته باشد.
- پذیرش رسمی توسط یک هیئت اجرایی و فرمانی برای اجرا؛
- دیگر انواع تصویب رسمی، به‌ویژه هنگامی که نهادهای غیردولتی، خطمشی‌های اصطلاح‌شناسی خود را اجرا می‌کنند.

۶-۴ مرحله ۳- اجرای خطمشی اصطلاح‌شناسی

۱-۴-۶ کلیات

این مرحله شامل موارد زیر است:

- مدیریت کلی اجرا؛
- برنامه‌ریزی عملیاتی و سازمانی اجرا؛
- برنامه‌ریزی فعالیت‌های تبلیغاتی و ترویجی.

۲-۴-۶ مدیریت اجرا

اجرای خطمشی اصطلاح‌شناسی را می‌توان باتوجه به اندازه سازمان یا جامعه زبانی، پیچیدگی موقعیت و دامنه کاربرد این خطمشی با موارد زیر مدیریت کرد:

- یک یا چند گروه یا نهاد (حکومتی)؛
- کارگروه یا گروه دیگری از افراد؛

- نهاد یا سازمان خارجی موجود که این وظیفه به آن سپرده شده است؛
- نهاد یا سازمان تازه تأسیس.

هیئت، نهاد، سازمان یا ساختاری دیگر باید برای مدیریت و اجرای خطمشی اصطلاح‌شناسی تخصیص یابد. این ساختار اجرایی باید بر مبنای نتایج بررسی‌ها، ارزیابی‌ها و مشورت‌ها انتخاب شود و مناسب‌ترین و مجهزترین ساختار برای تحقق این وظیفه باشد. ملاحظات مرتبط با وضعیت سیاسی کنونی ممکن است بر این تصمیم تأثیر بگذارد. در صورتی که هیئت، نهاد یا سازمان تعیین‌شده وظیفه را چنانکه باید انجام ندهد یا نتواند انجام دهد، امکان جایگزینی باید پیش‌بینی شود.

۳-۴-۶ برنامه‌ریزی عملیاتی و سازمانی اجرا

در خصوص موارد زیر باید تصمیماتی گرفته شود:

- استقرار سازوکار هماهنگ‌سازی؛
- تنظیم طرح عملیات و روش‌هایی برای انجام آن طرح؛
- تخصیص منابع انسانی و مالی؛
- اجرای سازوکار پایشی.

وظایف و جایگاه‌ها باید مشخص و نتایج سنجش‌پذیر باید تعیین شود. اجرای خطمشی اصطلاح‌شناسی باید با سازوکار ارزیابی و سنجش همراه باشد و امکان تصحیح و تعدیل‌های به‌هنگام را برای برنامه‌ریزی عملیاتی و سازمانی اجرا فراهم سازد.

۴-۴-۶ ترویج و توسعه

فعالیت‌های ترویج و توسعه باید در سراسر مرحله اجرایی ادامه یابد تا اطلاع‌رسانی گسترده خطمشی اصطلاح‌شناسی را تضمین کند و خطر نگرش‌های بی‌طرفانه یا حتی غیرمنصفانه را در میان ذی‌نفعان به حداقل برساند.

استفاده مداوم از نظام آموزشی برای دوری‌جستن از چنین پیامدی مناسب خواهد بود. آموزش و تربیت در کلیه سطوح سنی، شیوه بسیار مهمی برای انتشار و القای مفاهیم است. هم‌چنین، دخالت رسانه‌ها باید به بیشترین حد ممکن برسد و تا حد امکان راهبردی باشد. در مورد جوامع زبانی، همکاری با رسانه‌ها امری ضروری است و طرح‌ریزی دقیق برنامه‌های توسعه و رویدادهای رسانه‌ای طراحی‌شده برای نیازها و انتظارات مخاطبان بومی در افزایش آگاهی و پذیرش خطمشی اصطلاح‌شناسی نقش خواهد داشت. روش‌های ترویجی در محیط‌های سازمانی شامل راهبردهای خاص بازاریابی برای برجسته‌سازی زبان سازمانی یا چندزبانی، ایجاد ارزش افزوده و افزایش تقاضا است. هم‌چنین، می‌توان از اینترنت به‌عنوان رسانه‌ای برای تبلیغات و ایجاد وبگاه یا صفحه‌وب استفاده کرد که خطمشی را تشریح می‌کند و توسعه آن سبب افزایش آگاهی و تشویق مشارکت ذی‌نفعان خواهد شد. در وبگاه‌های مربوط باید پیوندهایی به‌صورت راهبردی قرار داده شود.

۵-۶ مرحله ۴- پایداری از زیرساخت اصطلاح‌شناسی

خط‌مشی اصطلاح‌شناسی باید تداوم زیرساخت اصطلاح‌شناسی را در آینده در نظر داشته باشد. تصمیم‌سازان همیشه به صورت بلندمدت فکر نمی‌کنند و در نتیجه ممکن است خیلی زود پرسشی درباره ارتباط ساختاری خط‌مشی اصطلاح‌شناسی مطرح شود.

باید برای پشتیبانی یا تدارک بلندمدت مالی برنامه‌ریزی شود. خط‌مشی اصطلاح‌شناسی باید موارد زیر را در نظر بگیرد:

الف- اصطلاحات به دارایی‌های ناملموس جامعه یا سازمان تعلق دارند و حتی در صورت تأمین پشتیبانی اولیه (مالی) معمولاً مدت زمان آن محدود است؛

ب- نتایج سنجش‌پذیر مزایای خط‌مشی اصطلاح‌شناسی تنها پس از دوره زمانی معین نشان داده می‌شود. بنابراین، خط‌مشی اصطلاح‌شناسی باید دارای شرایط زیر باشد:

- با الگوی کسب‌وکار برای عملیات پیوسته همراه باشد، از بودجه ملی یا سازمانی مستقل یا حداقل با حمایت مالی مشترک^۱ انجام شود؛

- به صورت مکرر پایش و ارزیابی شود، به گونه‌ای که بتوان تغییرات در محیط را پیش از بحرانی شدن پیش‌بینی کرد و زمان کافی برای واکنش مناسب به دست آورد؛

- با فعالیت‌های پیوسته آگاهی‌افزایی پشتیبانی شود. این فعالیت‌ها (با مبنای آماری) بر اهمیت اصطلاحات، تأثیر مستقیم دیگر فرایندها و دستاوردهای خط‌مشی کنونی اصطلاح‌شناسی تأکید می‌کنند؛

- انگیزه‌ای برای پژوهش و توسعه مباحثی ایجاد کند که بتوان آن‌ها را مبنای بازنگری خط‌مشی کنونی به شمار آورد؛

- به ایجاد شبکه‌ای فعال از نهادها یا سازمان‌های مرتبط در سطح بومی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی منجر شود؛

- زمینه ایجاد زیرساخت‌های انعطاف‌پذیری را فراهم کند که کارکرد مستمر را حتی در شرایط نامساعد اقتصادی تضمین می‌کنند.

مدیریت تغییر و دیگر مهارت‌های مدیریتی باید از جمله مهارت‌های شغلی اصلی لازم برای کادر رهبری هر زیرساخت اصطلاح‌شناسی باشد و بخشی از کارهای منظم ظرفیت‌سازی را شکل دهد.

پیوست الف

(اطلاعاتی)

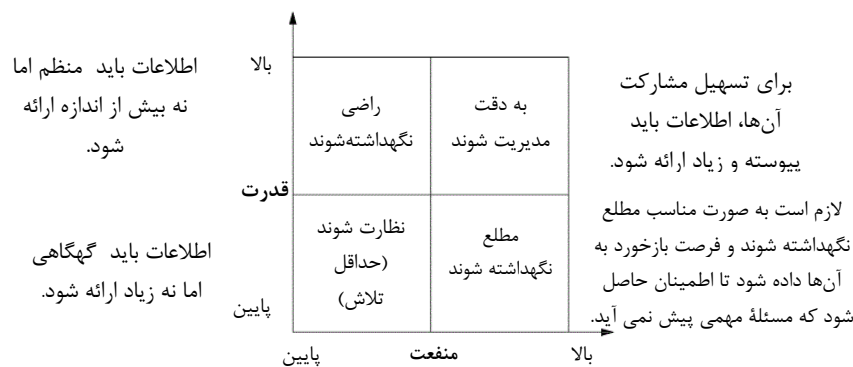
ابزارهایی برای تحلیل ذی نفع

الف-۱ کلیات

تحلیل ذی نفع به شناسایی افراد، گروه‌ها و نهادهایی کمک می‌کند که در خط‌مشی اصطلاح‌شناسی منفعت دارند. این امر به دلیل آن است که آنان نه تنها بر محتوای خط‌مشی تأثیر می‌گذارند، بلکه می‌توانند (به صورت مثبت یا منفی) تحت تأثیر آن قرار بگیرند. این تحلیل به پیش‌بینی انواع اثرات احتمالی و تأثیرات محتمل آن‌ها کمک می‌کند و می‌تواند به عنوان مبنایی برای تدوین راهبردهایی به کار رود که در نهایت به نفع خط‌مشی بوده است و پشتیبانی از آن را تضمین می‌کند. ذی‌نفعان ممکن است مستقیماً تحت تأثیر خط‌مشی قرار گیرند (ذی‌نفعان اولیه) یا غیرمستقیم تحت تأثیر آن باشند (ذی‌نفعان ثانویه). ذی‌نفعان کلیدی آن‌هایی هستند که تأثیر و اهمیت قابل توجهی دارند و ممکن است به هر دو گروه تعلق داشته باشند.

الف-۲ شبکه قدرت / منفعت

شبکه زیر (به شکل الف-۱ مراجعه کنید) برای شناسایی افراد و گروه‌هایی طراحی شده است که در سطوح متغیری از تأثیر و منفعت در خط‌مشی اصطلاح‌شناسی قرار دارند. هر ذی‌نفع باتوجه به منفعت مورد انتظار در خط‌مشی و تأثیر خود بر تصمیم‌گیری یا اجرا در یکی از چهار مربع قرار می‌گیرد. باتوجه به موقعیت این ذی‌نفعان، راهبردهایی پیشنهاد می‌شود که به بهترین نحو با آن تطابق داشته باشد.

شکل الف-۱- شبکه منفعت / قدرت

پیوست ب

(اطلاعاتی)

نمونه‌ای از خط مشی اصطلاح‌شناسی یک سازمان معتبر

ب-۱ کلیات

خط‌مشی‌های اصطلاح‌شناسی سازمانی به طور خاص به کاربران یا گروه‌های کاربری مختلفی می‌پردازند که به انواع گوناگونی از اطلاعات نیاز دارند. این کاربران یا گروه‌های کاربری عبارت‌اند از:

الف- کاربران اصطلاحات: توسعه‌دهندگان کالا و دبیزش، مترجمان، وکلا، کارکنان بازاریابی و دیگران؛
ب- مدیران اصطلاح‌شناسی: واژه‌شناسان و پردازشگران اطلاعاتی که مسئول ایجاد و نگهداری پایگاه‌های داده‌ای و دیگر منابع اصطلاح‌شناسی هستند.

خط‌مشی‌های اصطلاح‌شناسی شرکت اغلب بخشی از راهبردهای دیگر (جهانی‌شدن، روابط مشتریان، بازاریابی و جزآن) هستند.

خط‌مشی‌های اصطلاح‌شناسی در شرکت‌ها اغلب به شکل راهنماها یا اسناد مرجعی هستند که فرایند(های) کار اصطلاحات در درون شرکت و ابزارهایی را توصیف می‌کنند که برای پشتیبانی از این کار به کار می‌روند. آن‌ها اغلب بخشی از دیگر خط‌مشی‌های سازمان مانند روابط مشتریان، بازاریابی و ارتباطات بین‌المللی را تشکیل می‌دهند.

ب-۲ مثالی از خط‌مشی اصطلاح‌شناسی

یادآوری - این توصیف از خط‌مشی واقعی اصطلاح‌شناسی در درون یک شرکت عامل بین‌المللی برای حفظ حریم خصوصی، بی‌نام ارائه شده است.

ب-۱-۲ فرایندهای کسب‌وکار

این بخش باید موارد زیر را روشن کند:

- چرا اصطلاح‌شناسی برای انسجام، کیفیت و کاهش خطر مهم است؛
- کدامیک از فرایندهای کار اصطلاح‌شناسی برای تحقق این اهداف ضروری هستند؛
- چه کسانی در کار اصطلاح‌شناسی دخالت دارند و درگیر هستند؛
- راهبردهای گذشته و پیشینه کار اصطلاح‌شناسی در شرکت چیست.

ب-۲-۲ اصطلاحات

سه موضوع مهم برای کاربران اصطلاحات عبارت‌اند از:

- یافتن اطلاعاتی درباره اصطلاحات و تعاریف؛
- جستجو برای واژه‌ها؛
- استفاده درست از اصطلاحات.

این سه موضوع به کسانی مربوط می‌شود که در زمینه‌های زیر فعالیت می‌کنند:

الف- در ایجاد محصول (مشاوره استانداردهای مرتبط، تهیه فهرست واژه برای محصول، انتخاب واژه‌ها برای محصول جدید، پرداختن به هم‌آوایی و هم‌معنایی و جزآن)؛

ب- در تدوین فهرست لغات/ راهنما (انتخاب واژه‌ها، ارائه تعاریف، ارجاعات متقابل، استفاده از واژگانی از دیگر شرکت‌ها/ گروه‌ها، حق نشر)؛

پ- در ترجمه محصول (با استفاده از واژه‌ها و پایگاه‌های داده‌ای، دریافت بازخورد و طرح پرسش‌هایی درباره محصول و جزآن)؛

ت- در قراردادهای و اسناد قانونی (حق نشر، استفاده از تعاریف برای اسناد قانونی، همکاری با شرکای خارجی، ایمنی و تعهد درباره محصول و جزآن)؛

ث- در روابط بازاریابی و مشتریان (زبان نام‌گذاری و مشتریان، مشاوره واژه‌ها و تعاریف در خطوط تماس مشتری و تبلیغات، علامت‌های تجاری و واژه‌ها / نام‌های ثبت‌شده و غیره).

ب-۲-۳ مدیران

- موضوعات اصلی برای مدیران اصطلاح‌شناسی عبارت‌اند از:
- اطلاعاتی درباره پایگاه داده‌ها، تدوینگر و محتوای آن؛
 - اطلاعاتی درباره چگونگی استفاده از پایگاه داده‌ها شامل چگونگی ثبت واژه‌ها و این که کدام واژه را می‌توان و کدامیک را نمی‌توان گنجاند؛
 - اطلاعاتی درباره جریان کاری برای نگهداری پایگاه داده‌ها شامل اصطلاحات عاریتی، مدیریت اصطلاحات در پایگاه داده‌ها (که به واژه‌های منسوخ، تکراری و غیره می‌پردازد)؛
 - اطلاعاتی درباره پایگاه‌های داده‌ای و مخازن دیگر؛
 - چگونگی کمک به مترجمان در آماده‌سازی اصطلاحات برای طرح ترجمه.

پیوست پ

(اطلاعاتی)

کتابنامه

- 1- ISO 22128:2008, Terminology products and services — Overview and guidance
- 2- ALBERTS, M. National language and terminology policies - a South African perspective. In: eDITion 1-2008 Terminologieplanung – Chancengleichheit, Qualitätssicherung, Kostenminimierung. Zeitschrift des Deutschen Terminologietag e.V. (DTT), pp. 18-21
- 3- ANTIA, B. E. Terminology and Language Planning: an alternative framework of discourse and practice. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2000
- 4- ANTIA, B. Vision and Terminology Policy. In: eDITion 1-2008 Terminologieplanung – Chancengleichheit, Qualitätssicherung, Kostenminimierung. Zeitschrift des Deutschen Terminologietag e.V. (DTT), pp. 10-13
- 5- DRAME, A. Terminologieplanung ist weit mehr als Sprachplanung - und betrifft (fast) jeden. In: eDITion1-2008 Terminologieplanung – Chancengleichheit, Qualitätssicherung, Kostenminimierung. Zeitschrift des Deutschen Terminologietag e.V. (DTT), pp. 5-9
- 6- Infoterm. Guidelines for Terminology Policies. Formulating and implementing terminology policy in language communities / prepared by Infoterm. – Paris: UNESCO, 2005
- 7- MONTVILOFF, V. National information policies. A handbook on the formulation, approval, implementation and operation of a national policy on information. Paris: UNESCO (publication PGI- 90/WS/11), 1990
- 8- PRYS, D., and JONES, D. B. Guidelines for the Standardization of Terminology for the Welsh Assembly Government Translation Service and the Welsh Language Board. Welsh Language Board, 2007. <http://www.byigwlb.org.uk/english/publications/publications/5338.pdf> (accessed 2010-02-15)
- 9- ROUSSEAU, L.-J. Élaboration et mise en oeuvre des politiques linguistiques. Cahiers du Rifal, **26**, décembre 2007, Bruxelles, Communauté française de Belgique, pp. 58-71
- 10 - ROUSSEAU, L.-J. Terminologie et aménagement des langues, La terminologie: nature et enjeux, Langages, **157**, mars 2005, Paris, Larousse, 2005, pp. 93-102